

כ"ו כ"ג אב 3021

202

מדוע אין בן סורר ומורה בירושלים?

1

ע"כ
3'11'

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויפרו אתו ולא ישמע אליהם. ותפשו בו אביו ואמו והוציאו אתו אל זקני עירו ואל שער מקומו. (בבא, ה"ט)

אין מודדן הימנה [ירושלים] ולחלל, אין מציאין עגלה ערופה ואינה נעשית עיר

הנחמה, רצי נתן אומר אף אין זה משום בן סורר ומורה שנאמר והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו - פרט לירושלים. (תוספתא נעשים פ"ז ה"ט)

מבואר שבירושלים אין נוהג דין בן סורר ומורה, והיינו אפילו יש בו את כל פרטי הפרשה, ומקוימים בו כל התנאים במלואם, אם הוא גר בירושלים, אין בו משפט בן סורר. ודבר זה צריך ביאור, מדוע נשתנתה ירושלים בדין זה שאין נעשה בה בן סורר ומורה.

הנראה **בביאור הענין**, הנה בגמרא (בבא בתרא כא ע"א) מובא, שבתחילה רק מי שיש לו אב, היה אביו מלמדו תורה, אבל מי שלא היה לו אב, לא היה למד תורה כל עיקר, והטעם מכיון שדרשו את הפסוק (דברים י"א, יט): "ולמדתם אותם" - ולמדתם אתם, כלומר אתם תלמדו את בניכם, ממילא מי שאין לו אב לא היה לומד תורה.

בשלב מאוחר יותר התקינו שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות רק בירושלים, והסמיכו לכך את הפסוק (ישעיהו ב, ג): "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", דהיינו שתורת ה' תצא מירושלים, ולכך מי שהיה לו אב, היה מעלו ומלמדו, מי שאין לו אב לא היה עולה ולמד.

ומהי מעלתה של ירושלים שרק בה אפשר להשיג את לימוד התורה עד שרק שם הושיבו מלמדי תינוקות?

כתבו **התוספות** (שם ד"ה כי מציון) דבר עצום: "לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשינן בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה".

מבואר כי בירושלים יש אפשרות להגיע לידי דרגה גבוהה של יראת שמים ועסק התורה יותר משאר המקומות, על ידי שרואה את שכולם עוסקים בעבודה ובמלאכת שמים, דבר זה משפיע עליו עמוק בתוכו התלהבות של יראת שמים טהורה.

על פי זה ניתן לומר כי זו הסיבה שאין דין בן סורר בירושלים, מאחר ובן סורר ומורה נידון על שם סופו, כיון שנמצא הוא בירושלים, כבר איננו יכולים להיות בטוחים שטופו יהיה רע, כי השפעת הקדושה שיש בירושלים בודאי תשפיע עליו לטובה ויחזור למוטב, לכך אי אפשר לדונן כבר עכשיו על שם סופו.

1

(ג) וכן תעשה לחמורו. פרט הכתוב חמור ללמדנו שחס
 חסן לו סימן חמור עליו ויש לו סימן צמרת שכליו אע"פ שכל
 הטעם וכן חסד דוהשנותו לו שהמכוון לו לאה היאך חסדנו לו, ללא כלכל חסיד
 שלל יופסק ויתקלקל, חסד מהוייז להחמסק צאצדה כדי לשפחה, וחמור חסד זה עליו
 גימט זכנו שחור לזכר מועט ואין צו שזה פכוסה חייב לגזור כשיגיע זמנו, כדי שיחזור ויגדל
 וישיג, וישיגו לזעליו: וכן תעשה לשמלתו. צמחית בגדים חסד דוהשנותו לו מיוחדת להשיג
 עליהם שלל יתקלקלו ממחבלת עש, ולריך לטעמם לפעמים ולא יניח אותם וקופלים יחד, ומחוייז
 לטעמם לטעוט צהס סאורי, ולריך לנער אותם לפעמים צדוך שלל יופקדו, ולא יכה עליהם
 צמקל, ולא יעזרו אותו שני צני חסד, כי כל אחד מוטטו חללו וצנקל נחקיע: וכן תעשה לכל
 אברת אחיך. כי חסד שמיית הדברים שלל יתקלקלו משיגים זה מזה, כלי עץ כדי שלא יקנו ישמש
 צהס לפעמים מעט. כלי נחשת ישמש צהס צמחין או צנון חזל לא ע"ג סאור שמשמיקן, כלי
 כסף כדי שלא יתעפטו ישמש צהס לפעמים צנון חזל לא צמחין מסי שמשמיקן, קרדוס לא
 ישמש רק צרך ולא צקסה כי יופסק ויופסק, ספרים, שמתעפטין כשחסיקן מלספתם יקרא צהס
 לפעמים או יגלול אותם שיצו צהס סאורי. לכן צהס בשילט הכתוב וכן תעשה, ולא אמר צקלור
 וכן תעשה לחמורו ולשמלתו ולכל חזרת, ואמר אשר חאדד אחר האמר לכל חזרת אחיך.

(2)

היינו
ויב

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך (כב, ח)

(3)

נתקשו המפרשים, למה נקט הכתוב | את הגמרא הנ"ל, ששלשה ספרים
 'בית חדש', מאחר שמצות | נפתחים לפני האדם בראש השנה, ועל
 מעקה שייכת לכל בית אפילו איננה | האדם לכתוב את עצמו ראיה ספר
 חדש. | שרוצה להיות. אם מוכן להיות צדיק
 גמור מהיום והלאה, יכתוב את עצמו

של
אפילו

בגמרא ראש השנה (טז, ב), אמר רבי | בספרן של צדיקים גמורים. ואם אינו
 כרוספדאי אמר רבי יוחנן, | מוכן לזה, הרי כותב את עצמו על ידי
 שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, | זה בספר האחר רח"ל. אבל עדיין
 אחד של רשעים גמורין ואחד של | קושיא הנ"ל במקומה עומדת, שהרי
 צדיקים גמורין ואחד של בינוניים. | בודאי יש בני אדם שכתבו את עצמם
 צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר | בתוך ספרן של צדיקים גמורין, ואף על
 לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין | פי כן שבקו חיים לכל חי בתוך השנה
 לאלתר למיתה, בינוניים תלוין | ההיא וכן להיפך.

ועומדין מראש השנה עד יום | איתא בגמרא (שבת פח, א), דרש ההוא
 הכיפורים, זכו נכתבין לחיים לא זכו | גלילאה עליה דרב חסדא, בריך
 נכתבין למיתה. והקשו הראשונים, הלא | רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם
 במציאות רואים אנו שכמה וכמה | תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי
 רשעים גמורים שלמים ושקטים | בירחא תליתאי. ופירש רש"י, אוריין
 לאריכות ימים, ולהיפך כמה וכמה | תליתאי - תורה נביאים וכתובים, לעם
 צדיקים שמתים בדמי ימיהם רח"ל, | תליתאי - כהנים לויים וישראלים. וקשה
 לפעמים תיכף אחר ראש השנה, והיאך | לי לפידושו, למה יגרום מה שהוא
 יתכן זה לפי הגמרא הנ"ל. | אוריין תליתאי או עם תליתאי, שנברך

ידוע מה שכתב בספר הקדוש תולדות | את ה', וכי אם היו ארבעה חלקים
 יעקב יוסף (פרשת פנחס) לפרש | להתורה או לכלל ישראל במקום

(2)

(4) פ

תא

כי תצא

שרי אלפים

כולם מעולים וחשובים מאד. ועל כן אבכלים מאכלי חלב ביום מתן תורתנו, להראות ולהורות שהשי"ת נתן את התורה לכל ישראל הצדיקים הבינוניים והרשעים כאחד.

והיינו שבלמוד התורה יש שלשה כוונות המכוונות כנגד שלש

מבצגות הנ"ל, כוונה אחת בלימוד התורה, הוא לידבק על ידה בהשי"ת, שהיא כוונת הצדיקים בלימוד התורה, וכידוע מספרים הקדושים, שאין דביקות כהדביקות המושגת על ידי לימוד התורה הקדושה, שהיא חכמתו ורצונו של השי"ת שהוא וחכמתו אחד.

הכוונה השנית בלימוד התורה, הוא להינצל על ידה מהיצר הרע, וכמו

שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב), בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. והיא כוונת הבינוני, המתאבק תמיד ביצרו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות סא, ב), בינוני זה וזה שופטן. והכוונה השלישית בלימוד התורה, היא כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי חגיגה פרק א הלכה ז), המאור שבה מחזירו למוטב. והיא כוונת הרשע, המכוון שצל ידי לימוד התורה יזכה לראות

האור ולעשות תשובה שלימה.

ונת נראה לי הביאור בדברי ההוא גלילאה הנ"ל, בריך רחמנא

דיהיב אוריין תליתאי - התורה המתחלקת לשלש כוונות אלו, לעם תליתאי - לכלל ישראל המתחלק

שלשה, לא היה לנו לכרך את ה'. ואם כן למה אמר 'ברוך רחמנא דיהב' וכו'.

עומדים אנו כעת בימי הרחמים של חודש אלול, ימים שצריכים

אנו להכין את עצמנו ליום הדין הבא עלינו לטובה, ועלינו להתבונן על מה לתת עיקר מבטינו כדי שתהיה הכנה שיש בה ממש.

ואפשר לומר, על פי מה שכתב החתם סופר (דרשות חלק ב, הפת, א ד"ה

ועשית) בטעם המנהג לאכול מאכלי חלב כחג השבועות. שחלב יכול להחלק

לשלשה חלקים, חלק אחד, הוא השומן שצף למעלה כשמבשלים את החלב

ועושים ממנו חמאה, והוא החשוב שבהחלקים. חלק השני, הוא החלק

הממוצע, שעושים ממנו גבינה. והחלק השלישי, הנשאר למטה, הוא המי חלב

שאינו שוה כלום. אמנם אם אין מחלקים ומבררים את החלב, אלא

מניחים אותו כמות שהוא, הרי שלשת החלקים על ידי שמצטרפים זה לזה הם

טוב מאד, והוא משקה חשוב מאד.

ובן הוא הדבר בבני ישראל, יש בהם צדיקים שהם הבני עליה החשובים

שבכולם בחינת השומן והחמאה, יש בהם בינונים הממוצעים בחינת הגבינה,

ויש בהם רשעים בחינת מי חלב. אמנם זהו דוקא כשהם מחולקים, אבל כשהם

מעורבים זה בזה באחדות, הרי הם

שלשה ספרים ראש השנה, ועל

זמן באיזה ספר יכן להיות צדיק

יכתוב את עצמו גורים. ואם אינו

נת עצמו על ידי ל. אבל עדיין

עומדת, שהרי כתבו את עצמם

גמורין, ואף על חי בתוך השנה

היפך.

ז, א), דרש ההוא ירב חסדא, בריך

תליתאי לעם יי ביום תליתאי

נרש"י, אוריין וכתובים, לעם

ישראלים. וקשה רום מה שהוא

תליתאי, שנברך ארבעה חלקים

ישראל במקום

(3)

5

שרי אלפים

תב

כי ת

האדם טובים להו

וכן

ר בעצמ אבל ל

ואיזה

בהם ע ועומד להחלי ולכתב להכיר ומהמו גמורין עד, ול לב לע כל עני בזה ש

ותנה

וכאמו התורה

ולשלשה מדריגות, צדיקים, בינוניים ורשעים. זוהי סיבה לברך את השי"ת, שנתן תורה לכל אחד ואחד מישראל, איש בל יעדר.

ובאמת, כשנתבונן, נווכח לדעת שבכל אחד ואחד מאתנו ישנם כל

השלש מדריגות. שלכל אחד יש ענינים שבהם הוא צדיק גמור, והם הענינים שאין להאדם בהם מלחמת היצר כלל, אלא נוח לו לעשות בהם כרצון הבורא

ברוך הוא. וכן יש לכל אדם ענינים אשר בהם יש מלחמת היצר כבידה עליו,

לפעמים הוא מתגבר בהם על יצרו ולפעמים יצרו מתגבר עליו, והוא הבינוני שבתוך כל אחד. וכמו כן יש

בכל אדם ענינים אשר בהם הוא חלש, ולא מצא עדיין הגבורה בנפשו להלחם כלל עם יצרו בענינים אלו, ומרצא

האדם את עצמו כאלו הענינים ברשות יצרו לגמרי, והוא חלק הרשע שבתוך כל אחד.

ואם האדם מכיר את ג' חלקיו בטוב, יש בכוחו לעשות תשובה כהוגן, ולקבל עליו קבלות המתאימות לנפשו.

מה שאין כן, אם אינו נותן לב לעשות חשבון עם נפשו להכיר את עצמו בטוב, לא יוכל לנצל את ימים הנוראים כראוי.

לפי זה אפשר להבין דברי חז"ל על דרך דברי התולדות הנ"ל, שג' ספרים נפתחים בראש השנה לפני האדם, וצריך האדם להראות שהוא מכיר את עצמו ולכתוב בתוכם איזה מעניניו שייכים

לספרן של צדיקים גמורים, שאין לו בהם מלחמת היצר. ודברים אלו צריך

לפני זה אפשר להבין דברי חז"ל על דרך דברי התולדות הנ"ל, שג' ספרים נפתחים בראש השנה לפני האדם, וצריך האדם להראות שהוא מכיר את עצמו ולכתוב בתוכם איזה מעניניו שייכים

לספרן של צדיקים גמורים, שאין לו בהם מלחמת היצר. ודברים אלו צריך

אחד מהם ג' חלקים, צדיק, בינוני ורשע.

4

כי תצא

תג

(6)

הצדיק הרשע והבינוני שכתוך כל אחד ואחד. ואומרת לנו התורה כי תבנה בית חדש - כי תחליט לעבוד את השי"ת בהתחדשות, כי עבודת ה' נקראת בית, כמו שאמר דוד (תהילים כז, ד) 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי, ועשית מעקה לגגך' - תזהר לעשות גדרים להבדיל בין ג' חלקים שבך, לידע ולהכיר לאיזה ספר שייכים. ואז ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו' - כי אם אין האדם מכיר ומגדיר את חלקי נפשו בראוי, אין ספק שיפול מביתו החדש, כי אין קבלותיו ועבודתו מתאימות לנסיגותיו ולכוחות נפשו.

יחי רצון שנוכה להכיר את עצמינו באמת, לידע איזה חלק מג' חלקי התורה שייכים לג' המדרגות שבתוכנו, והיינו מה שמבקשים תמיד 'ותן חלקנו בתורתך' - שכל חלק שבתוכנו ימצא את חלק התורה המכוון לו, ועל ידי זה נדע באיזה מג' הספרים לכתוב את כל ענינינו, לעשות מעקה לג'גנו. וכאשר נכתוב ונחתום כל חלק מעצמנו בספר הראוי לו, הרי נעיד בזה שאנחנו מוכנים לתקן את כל חלקי נפשנו, ועל ידי זה נזכה כולנו יחד לכתיבה וחתימה טובה ולשנת גאולה וישועה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

האדם לכתוב ולחתום לאלתר לחיים טובים ארוכים, דהיינו לקבל על עצמו להחזיק ולחזק ענינים אלו לעולם.

ובן איזה מעניניו שייכים לספרן של רשעים גמורים, דהיינו שמכיר בעצמו שבאלו הדברים היה רשע גמור, אבל עכשיו מוכן לכתוב ולחתום ענינים אלו לאלתר למיתה, שיתן עצות בנפשו שלא ישוב עוד לכסלה.

ואיזה מעניניו שייכים לספרן של בינוניים, הענינים שמתאבק בהם עם יצרו תמיד, וענינים אלו תלויים ועומדים בדעת האדם עד יום הכיפורים להחליט להתנהג בענינים אלו כראוי, ולכתבן בספרן של צדיקים גמורים. או להכיר בעצמו שצריך להתרחק מהם ומהמונם, ולכתבן בספרן של רשעים גמורים לאלתר למיתה להשמדם עדי עד, ולא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם. ואם זוכה האדם לכתוב את כל עניניו בספר הראוי להם, הרי מעיד בזה שמכיר את עצמו ומוכן לעבוד על עצמו לתקן עניניו על נכון.

וחנה גג', ענינו גימ"ל גימ"ל, המורה על אוריאן תליתאי לעם תליתאי, וכאמור פירושו הוא שלשה חלקי התורה המכוונים לשלשה חלקי האדם,

וראים, וקבלה דם את דם את דברים ובאלו אלא ענינים תו. וכן דהיינו, י יצרו ות כדי ר עליו הרשע ז בהם ש אלו בנפשו זבא.

כטוב, כהוגן, נפשו. עשות כטוב, בראוי.

ל דרך ופרים צריך עצמו ייכים ין לו צריך

(5)

(כ) רעה

לא תחרש בשור ובחמור יחדו (כב, י)

היינו תחרש. כי במסורה לא תחרש בשור ובחמור. אלא תחרש על רעך רעה ומסו: כט. זהו שפירש טעם שלא תחרש בשור ובחמור לפי שהשור מעלה ברה והחמור אינו מעלה גרה, ומסירה השור מעלה גרה ויבא שבוט אצל ומצטנף. והוא אל תחרש על רעך רעה, שגויס לחמור שחורש על רעה רעה.

"תחרוש", ב' במסורה: כאן, ו"אל תחרוש על רעך רעה" (משלי ג, ט).

ויש לבאר כך:

המהר"ל מפרגא בספרו 'תפארת ישראל', כתב, שגשאל מאחד מחכמי האומות ששאלו: איך אפשר לבני ישראל לעלות במדרגה גבוהה ולזכות לדביקות הבורא, בשעה שהם קשורים בלימודיהם בענינים של 'שור וחמור', 'מחליף פרה בחמור' ו'שור שנגח את הפרה'? והשיבו המהר"ל: אם ישראל לומד דיני שור וחמור, אין הוא מתקשר עם השור והחמור, אלא במי שאמר את ההלכות האלה, בנותן התורה: כי בהלכות אלה מתגלה רצון הבורא, ומשום כך הם מתדבקים ברצונו של ד'.

Handwritten notes and symbols, including a circled '5' and some illegible scribbles.

וזה הרמז של המסורה: "לא תחרש בשור ובחמור" תחרש מלשון מחשבה, ככתוב | "אל תחרוש על רעך רעה". והכוונה: אל תחשוב במחשבתך ובעומק עיונך ב'שור וחמור' על עצם השור והחמור, אלא על הרצון העליון המתגלה בדין שור וחמור.

(שילוב המסורות)

לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו (כג, ח).

כגמ' ב"ק (צב): איתא מנא הא מילתא דאמרי אינשי בירא דשתיח ב' מיא (בור ששתיח הימנו מים) לא תישרי ביה קלא (אל תשליך לתוכו גוש עפר) ומייתנין שנאמר לא תתעב וכו' ומשום שהיה להם אכסניא, ואף שהעבדותם בפרך מ"מ היו להם אכסניא בשעת הדחק.

ובזה מבואר מה שאיתא בהקדמת הרמב"ם למורה נבוכים (וכן בספר "תורת גיטין" בהקדמה), שדבר טוב בספר מגין על כולו, ומשום דמצינו דהזהירה תורה לא תתעב, משום הטוב שהיה להם במצרים שמגין עליהם לכלי לתעבם. הרי שאפילו בדבר רע ומגונה יש לחפש ולמצוא הטובה וע"ז חייבין בהכרת הטוב.

ובכך זה כלל גדול, ומדה טובה למצא ולתור בחבירו אחר איזה נקודה טובה ומעלות שיש בו, ולא להיפוך לחפש אחר מומין שבו, ומי שתופס בזה המדה להעריך את חבירו משום דבר טוב שבו, מודד לו הקב"ה כמדתו שאינה מדה טובה שיש בו מגין עליו לכלי לעורר עליו הרעה.

Handwritten notes and symbols, including a circled '4' and some illegible scribbles.

(10)

ויתר תהיה לך על אונך וגו' ושבת וכסית את צאתך. כי ה"א מתהלך בקרב מחניך וגו' והיה מחניך קדוש (כג, יד-טו). אתמול לרגלי יציאתנו לקראת הנשיא של המדינה, שוחחנו על מה שכולנו הלכנו עצמנו לכבודו כבגדי השבת, מנוקים ומגוהצים ביופי האפשרות, לא אחד יצא בכגוד מחוסר איזה כפתור, ומטעם היחידי והפשוט כי כאשר המלך בא הלא אין זה כבוד מלך להתהלך לפניו בכגדים מלוכלכים או קרועים. ומזה נחרגשנו ונתעוררנו כיסוד גדול אשר אמנם מלא מזה בחז"ל הקדושים, אלא שלא מתעמדים על זה.

אמר הכתוב (לעיל יד, א) "בנים אתם לה"א לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת". וברש"י שם: לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויין להיות נאים ולא גודדים ומקורחים". — עד כדי כך הוא סוד אמנתנו של "המשפילי לראות בשמים ובארץ" (תהלים קיג, ז), כי המלך הנהו ממש עמנו, קרוב בתכלית, עד שעל האדם אמנם להחזיק עצמו בנאות והדר! נאות בתכלית הפשטות, בהרחצת גופו ונקיותו, בכגדים נקיים ויפים, ולהחזיק עצמו ביפיפות תואר ומראה, כי תמיד בשכנות המלך הוא נמצא, ואיך יניח כל רוב ואבק על עצמו.

ואמנם יש להשתומם מן ההשגחה העליונה. הכלל ישראל, אשר מי כמוהו נמצא כל כמה בתוך ריבוי הגליות, נע ונד באין כל מקום מנוחה, וכבר אמרו חז"ל הדרך מנוול (עיין רש"י בראשית יב, יא) ועם כל הנדודים וטלטולים של עם ישראל, והנה עכ"ז הלא הם סוכ"ס העם הכי נאה ויפה בעולם, כן בחיצוניותם וצוד יותר בתוארם, אצל הגדולים והצדיקים הלא מתראה עליהם ממש אור פנים, אור בהיר ושקוף, אשר לא תמצא כזאת באוה"ע, כי אפילו בהיפים שלהם, אבל הארת פנים לא תמצא באוה"ע בשום אופן, הנה הלא חזינן מזה ודאי היסוד של "בנים אתם", — "אתם ראויין להיות נאים", כי צריכים אתם לקבל פני מלך!

Handwritten notes and symbols, including a circled '83' and some illegible scribbles.

6

12) אור אלה

11) סע

12) פובם ומשלים את הארבעים. ואם תאמר, למה כתב "ארבעים", ולא כתב

חז"ל (שבת י.) אומרים על כמה אמואים שהיו נוהגים להתקטט לחפלה כמיני בגדים שונים, משום הכון לקראת אלקיך ישראל (עמוס ד, יב). ומפרש רש"י: התנאה לפניו. והנה אנחנו מבינים ודאי את החסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת לפני התפלה, כי למען עלות השמימה אמנם כן כי צריכים ודאי להכנה רבתי של שעה שלמה, אבל להתלבש בכגד נאה, כמו אזור, פוזמקי, וכדומה, מה זאת הכנה לתפלה? אלא הוא מהסוד הגדול של אמונתנו בקרבות הכלל ישראל עם קודשא בריך הוא, וביתור גם בעמדתו בתפלה, קרבות מלכנו אתנו עד כדי כך עד כי נמצא אמנם ממש אתנו, ולפני מלך אין עומדים ודאי בבגדים קרועים או מלוכלכים!

שלישים ותשע יכנו. ויש מפרשים⁸, דודאי דין הוא שילקה ארבעים, מפני שחטא וחייב עונש לשמים יהיה נלקה ארבעים, כנגד ארבעים יום של יצירת הולד (רש"י נחמ"ג, ד). רק מפני שהוא יתברך אינו מעיר כל חמתו, לכך לא ילקה ארבעים שלימות. והיו קורין גם כן "והוא רחום" (מסילי עמ, לו) עם המלקות (מסילי כג), שיש בו י"ג תיבות⁹ נגד המלקות, שהוא י"ג לפניו ושני פעמים י"ג לאחוריו¹⁰, ובו כתיב (סג) "ולא יעיר כל חמתו", ולכך לא היה נלקה ארבעים שלמות. ויש מפרשים (הלא"ט), כי המלקות הוא מן הדין בודאי מ', כנגד יצירת הולד¹¹. ולא נלקה מ', לפי שדין המלקות להיות משולשים - שתיים לאחוריו

הוא שאמר הכתוב כי ה"א מתהלך בקרב מחנך, ממש כפשוטו, עד "ואתם הדבקים בה"א" (לעיל ד, ד), ואם יראה כן ערות דבר הלא ודאי "וסר מאחריו". וכטעם כסוי הצואה כתב הרמב"ן ז"ל כי "אין צואה כטומאה שחטמא את מקומה וכו', אבל אסור לראותה בעת התפילה מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי בנפש". איך זה מתילד גנאי בנפש מחמת הצואה הנמצאת סביבת האדם? אלא שהוא מסוד הקרבות הגדולה של הנפש אשר עמנו, ואם הנפש מתרחקת ממנו מחמת הגנאי אשר לפנינו, הלא כש"כ שהקב"ה ודאי יעזוב אותנו, - "וסר מאחריו" ודאי! נורא סוד הדבר כפשוטו! אגב להתעורר: אם צואה אשר האדם משקץ אותה, ואעפ"כ מולדת בו גנאי, מעתה חטאים מדברים שנפשו של אדם מחמתן ומתאוה להן, כמה הם כבר מולידים גנאי בנפש!

ואחד מלפניו (רש"י סנהדרין סוף י.), ומכת ארבעים אי אפשר לחלקה, לכך לא ילקה רק ל"ט. ומכל מקום החיוב הוא מ'. ולפיכך רבי יהודה סבירא ליה בפרק אלו הן הלוקין (מסילי סוף כג) דמכין אותו מ' מכות, היה מיוחד מקום מיוחד למכת הארבעים בין כתיביו (סג), ולרבנן לא סבירא להו הכי.

אמרו חז"ל (בבב"ב יד:) הרוצה שיקבל עליו מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויחפלו, וזו היא מלכות שמים שלימה. וכנראה שכל פרט ופרט שבענין הוא עצם חלק בקבלת עול מלכות שמים, ולכאורה מה ענין של "יפנה", לעצמה של קבלת עומ"ש? - הוא סוד אמונתנו, כי קבלת עול מלכות שמים אין הענין כי יש מלך בעולם, אלא סוד הדבר הוא לקבלו ולהמליכו עליו ממש, ולהמליך את הרבוש"ע על כל אבר ואבר שכנו, כי על כן פשוט וודאי כי "יפנה", ו"יטול ידיו", המה מעצם עניני קבלת עול מלכות שמים. הוא ביאור אמרו מלכות שמים שלימה, - על כל האדם, על כל אבר ואבר אשר בו!

אמנם נראה, כי בודאי היה ראוי ללקות ארבעים כנגד ארבעים יום של יצירת הולד, וכיום האחרון - הוא יום ארבעים - מקבל הולד הנשמה, ובכל ל"ט הוא כריאת הגוף¹². ובגוף הוא החטא¹³, שבו היצר הרע¹⁴, והנשמה חטאה עמו, שכל המחובר לטמא הרי הוא כמוהו בעודה עם הגוף¹⁵. ולפיכך אמרה תורה "ארבעים יכנו", שאף הנשמה שעם הגוף חייב המלקות, שכל אשר הנשמה

וענין שייכות התפילה לקבלת עול מלכות שמים גם כן נתבאר לי מזה המעשה של יציאתנו לקראת הנשיא של המדינה. היה לי באמת בקורת על תוכן ככתב השלום שנאמר לפני הנשיא שלא היתה בה שום דבר של בקשה. שמעתי מספרים כי בעת עברו של הנשיא עירת קארעליץ, הנה הנשים שבאו שמה השכיבו עצמם סביבת המכונה של הנשיא וצעקו כקול: "אין אנו הולכים מכאן עד שתורשינו אדוננו המלך"! זהו אמנם "כבוד מלך" כאמת! כי איך זה אפשר אחרת? אם המלך כאן ואין מבקשים ממנו כלום, הלא זאת אומרת כי אתה והמלך כשני אנשים שוים, אין אתו כל יתרון עליך, האפשר להיות בזיון יותר

עם הגוף - שהוא החוטא - הרי היא כמוהו, כדלעיל. אכן כשמכין אותו ל"ט מכות, ובזה שב יצירת הגוף נקי מן החטא, שכן אמרו חכמים (מסילי כג) כל חייבי מלקות נפטרו מידי עונשן על ידי מלקות¹⁶, והרי בל"ט מכות הוסר החטא מן הגוף, וממילא נמצא הנשמה טהורה. שאין בה פחיתות בעצמה, רק כאשר היא מצורפת לגוף החוטא, וכאשר הגוף נקי מן החטא, אין כאן פחיתות וחטא בנשמה, ואין צריך להלקותו¹⁷ עוד¹⁸!

גדול מזה? אולם כשהמלך בא, ונופלים לרגליו בצעקה: הצילני נא, זה אמנם כבוד מלך, זאת אומרת ודאי: עזרתנו אתה מעולם, לך היכולת לישועתנו, ומבלעדך אין לנו מושיע - להיות מקבל עול מלכות שמים שלימה צריך להיות "יתפלל", לכרוע ולהשתחוות ולנפול בבקשה! הוא סוד אמונתנו כי המלך בא, המלך אתנו, ואלינו כל תפלתנו. הוא אמרנו: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד, למען "ויבא מלך הכבוד", הלא ודאי כי צריכים להכין "פתחי עולם", - "פתחים עולמיים"!

7